

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף מט עמוד ב
הורה רבי טרפון בלוד: האונאה שמונה כסף מעשרים וארבע כסף לסלע, שלישי למקה, ושמחו תגרי לוד.
בבא מציעא דף נא עמוד א
תגרי לוד לא שכיח דטעו.

תגרי לוד או לוד

כשלמדנו את מסכת נזיר (דף לד/ב; גיליון 466), נוכחנו לראות כי הכלל שלמְדָנו ר' יוחנן "לשון תורה לעצמה, ולשון חכמים לעצמן" (עבודה זרה נח/ב; חולין קלז/ב) נכון גם¹ לעניין אופן הגייתן של מלים עבריות (כגון "מִחְרָצִים נְעַד זָג", וברבים: "זָגים", בלשון התורה, ב' קמוצה -- שהפך בלשון חכמים לז' חלומה: "זוג" וברבים: "זָגים"). כיוצא בזה ארע לניקוד שם העיר "לוד":

במסורת הלשון המשתקפת בניקוד של המקרא ישנה הבחנה בין שם העיר "לוד"² המנוקדת בחולם ("הוא כְּנָה אֶת אוֹנוֹ וְאֶת לֹד וְכֵן תִּיקָ"; דברי הימים א' ח'יב³), לבין שם העם השְמִי (וממילא גם שם ארצו, באסיה הקטנה) "לוד", המנוקד בשורוק (בראשית י'כב: "בְּנֵי שָׁם... וְלֹד וְאָרָם"; ישעיהו סו'יט: "נִשְׁלַחְתִּי מִהֶם פְּלִיטִים אֶל הַגּוֹיִם תְּרַשִּׁישׁ פּוֹל נְלוֹד").

ברם, בלשון חז"ל ישנה מסורת לשונית אחרת⁴, ובה ניקוד שם העיר הוא: "לוד". כך מקובל בפי רוב ככל עדות ישראל (למשל, במשנתנו, בבא מציעא פ"ד מ"ג⁵), וכך מנוקד בדפוסים ישנים ובחלק מכתבי היד המנוקדים של המשנה⁶.

¹ בנוסף להבדלים שעליהם דיבר ר' יוחנן: שינוי באוצר המלים (מסך/מזג) ובסיומת הרבים ("רְחֵלִים" / "רְחֵלוֹת").

² הנכתבת במקרא תמיד ללא ו'.

³ עזרא פרק ב פסוק לג בְּנֵי לֹד חֲדָיד וְאוֹנוֹ שֶׁבַע מְאוֹת עֶשְׂרִים נְחֻמְשָׁה: = נחמיה פרק ז פסוק לז

נחמיה פרק יא פסוק לה לֹד וְאוֹנוֹ גֵּי הַתְּרַשִּׁים:

⁴ וכיו"ב בפי הערבים, ל' שרוקה.

⁵ הורה רבי טרפון בלוד האונאה שמונה כסף לסלע שלישי למקה ושמחו תגרי לוד; שביעית פרק ט משנה ב ושפלת לוד כשפלת

הדרום; מסכת מעשר שני פרק ה משנה ב {= תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף לא עמוד ב רב פפא אמר: כרם רבעי, (דתניא) +מסורת הש"ס: [דתנן]...} :

ואי זו היא תחומה אילת מן הדרום ועקרבת מן הצפון לוד מן המערב והירדן מן המזרח

⁶ ח' ילון, מבוא לניקוד המשנה, עמ' 21 (ע"פ אבינרי ונ' ברגרין, לשוננו י"ז).

From יואל אליצור :

שתי המסורות בכתבי יד מנוקדים. במסורות העדות בדרך כלל בשורוק. תוכל לעיין בכי"י קויפמן ופרמה באינטרנט בעזרת בית הספרים הלאומי – מורשת ברשת – כתבי יד של התלמוד. וראה ח' ילון מבוא לניקוד המשנה 21, ייבין, מסורת הלשון העברית המשתקפת בניקוד הבבלי 1091, וספרי Ancient Place Names עמ' 306.